

Angelologia w Modlitewniku Gertrudy

Artur Andrzejuk

Angelologia w *Modlitewniku* Gertrudy

PLAN

- Gertruda i jej *Modlitewnik*
- Opiekuńcza rola aniołów
- Aniołowie jako uczestnicy obcowania Świętych
- „Książęca władza” Michała Archanioła

Gertruda Mieszkówna

- ok. 1025 ur. jako córka Mieszka II i Ryczezy
- 1043 małżeństwo z Izjasławem Jarosławowiczem
- 1054 -1078 – wielka księżna kijowska
- 1108 śmierć w Kijowie

Gertruda Mieszkówna

Ad sanctum Petrum

O...
 ap...
 me respectu...
 in negatione...
 peccati...
 misericordie...
 misericordie...
 spes peccatorum...
 uerna lacrima...
 elice penitentie...
 amare defleam...
 inq. gessim...
 fructuosus...
 tue pietatis...
 uocacionis...
 affectu...
 remissione...
 lacrima...
 in sanguine suo

S...
 qui tenes claves...
 eorum...
 duo tu...
 amant...
 misericordia...
 te...
 amare...
 cordis respexit

Hic...
 in me indigna...
 criminu...
 ihu uera...
 mansuetudine...
 sanitate...
Ad...
 indulgentia...
 uita...
 & p...
 debac...
 gaudere...
Obscero...
 michael...
 debitorib...
 uita...
 dies...
 famularis...
 incept...
 uita...
 anima

Modlitewnik Gertrudy

■ **Kodeks Egberta**

■ *Folia Gertrudiana*

■ *Kalendarium*

■ **Modlitwy Gertrudy**

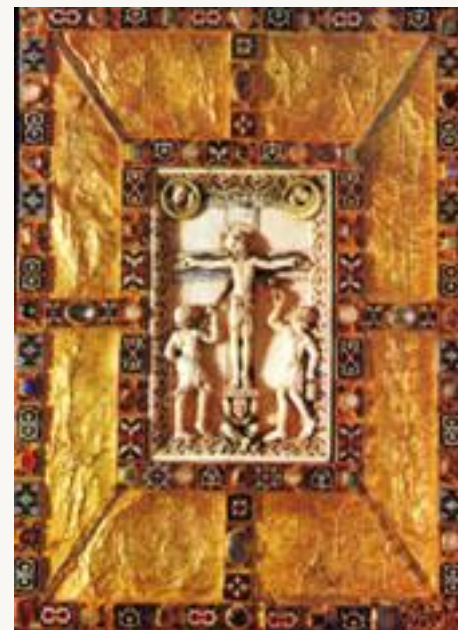
■ **Miniatury**

■ *Speculum
astrologicum*

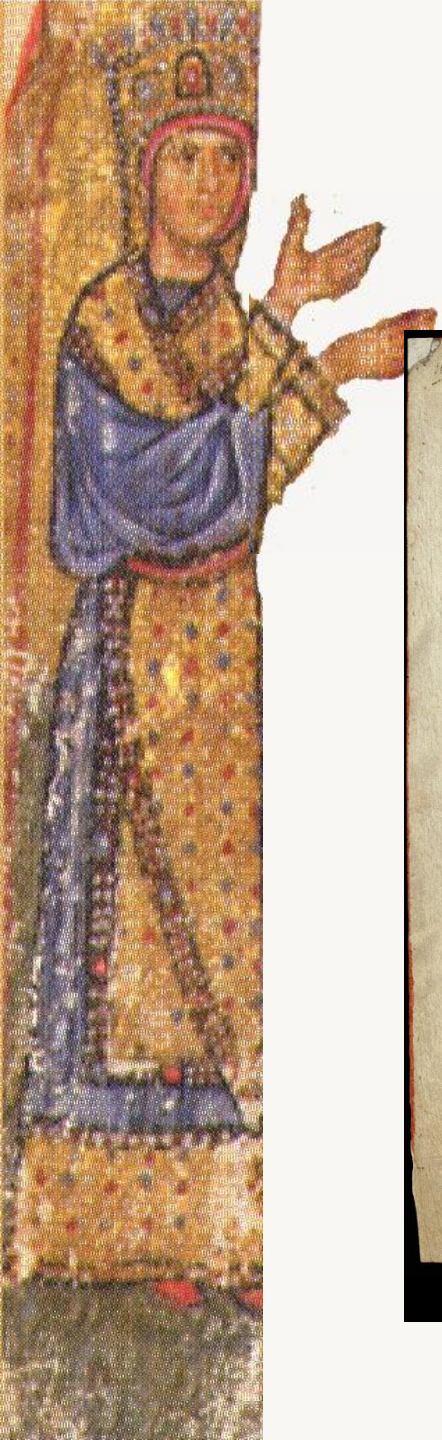
■ **Litania**

■ *Confessiones*

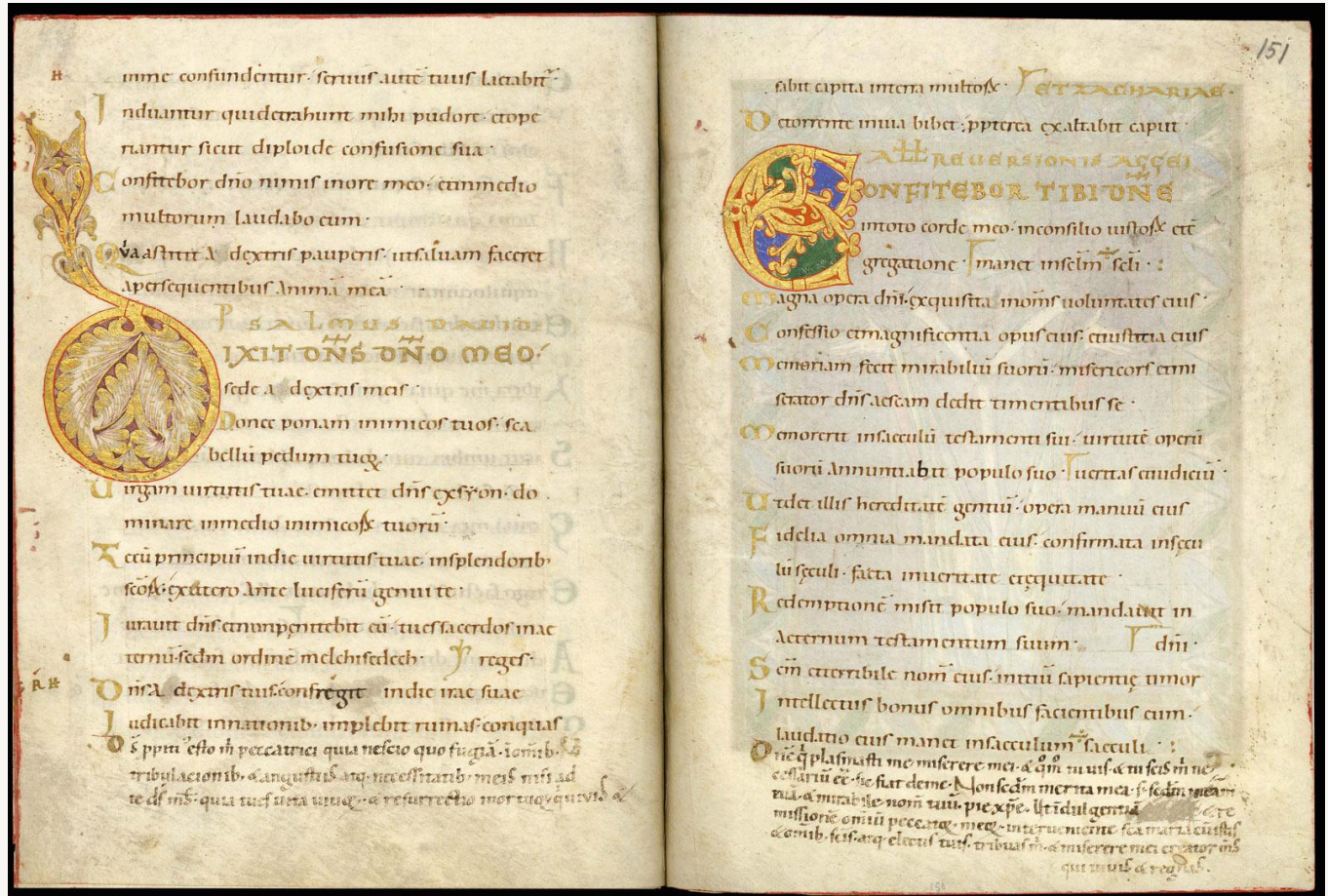
■ *Ordinationes*

Modlitewnik Gertrudy

Modlitewnik Gertrudy

OPIEKUŃCZA ROLA ANIOŁÓW

[V]

AD OMNES ANGELOS DO WSZYSTKICH ANIOŁÓW

Omnes sancti angeli et archangeli,
vobis supplico ego indigna et peccatrix ancilla
Christi

ut sitis mihi in adiutorium animae et
corporis.

Conservate quaeso

sive stantem, sive sedentem,

sive iacentem, sive ambulans,

sive vigilantem, sive dormientem,

sive quiescentem, sive operantem

sive quacumque via directa fuero

et in vestram protectionem et clementiam

atque custodiam

commendo animam meam et corpus meum,

et quinque sensus meos,

et omnia interiora et exteriora mea,

et omnes miseras meas,

et omnes angustias animae et corporis mei,

et omnes debitores meos vivos et defunctos.

Wszyscy Aniołowie i Archaniołowie,
błagam was ja, niegodna i grzeszna służebnica
Chrystusa,

abyście byli przy mnie ku pomocy duszy i ciała.

Chrońcie mnie, proszę,

czy to stojącą, czy siedzącą,

leżącą, czy chodzącą,

czy czuwającą, czy śpiącą,

czy odpoczywającą, czy działającą,

czy gdy jakąkolwiek drogą będę kierowana.

A waszej opiece i łaskowości,

a także straży

polecam duszę moją i ciało moje,

i pięć moich zmysłów,

i wszystkie moje rzeczy wewnętrzne i
zewnątrzne,

i wszystkie biedy moje,

i wszystkie trwogi duszy mojej i ciała mojego,

i wszystkich winowajców moich żywych i
umarłych.

[V]

AD OMNES ANGELOS DO WSZYSTKICH ANIOŁÓW C.D.

Sancte Michael, Sancte Gabriel, Sancte
Raphaël
et milia milium et decies centena milia
qui antistis Deo iugiter cum agminibus
ang[e]lorum,
defendite me propter nomen Domini nostri
Iesu Christi,
ne diabolica malignitas vel humana
adversitas praevaleat adversum me,
sed sit super me vestra benedictio
et pia protectio me praeveniat ac
subsequatur,
et Dei gratia per vestra merita
post exitum ad vestrum perducatur me
consortium.

Święty Michale, święty Gabrielu, święty Rafale,
i tysiące tysięcy oraz dziesiątki setek tysięcy,
którzy za każdym razem stanęliście przy Bogu z
hufcami aniołów
brońcie mnie dla imienia Pana naszego Jezusa
Chrystusa,
aby złośliwość diabelska i ludzka przeciwność nie
zwyciężyły nade mną.
Niech zatem będzie nade mną wasze
błogosławieństwo,
i łaskawa opieka niech mnie wyprzedza i mi
towarzyszy,
a łaska Boga dla waszych zasług
- po [moim] zejściu - niech mnie przyprowadzi do
obcowania z wami.

[V]
AD OMNES ANGELOS

in manu diaboli quia in inferno nemo est qui ostendat dominum nec mors laudabit eum
omnes sancti angeli et archangeli uobis supplico ego indigna et peccatrix ancilla christi
ut sitis mihi adiutori animae et corporis. Conserua te queso siue stante
siue sedente siue iacente siue ambulante siue uigilante siue dor
miente siue quiescente siue operante siue quocumque uia directa fuero
et in tam protectione et clementia atque custodia commendo animam meam et cor
pore meum et uersus sensus meos et omnia interiora et exteriora mea et omnes misere
ricordias meas et omnes sanguis animae et corporis mei et omnes debitores meos
uiuos et defunctos. **S**ecundum michael. Sancte gabriel. Sancte Raphael. et milia
miliu et deciescenta milia quae assistis de iugiter cum agminibus angelorum
defendite me propter nomen domini nostri ihesu christi. ne diabolica malignitas
ut humana aduersitas prevalcat aduersum me. si sit super me ustra benedic
tio et pia protectio me protegat. ac subscipiat et diuina gratia puramenta pro ex me
ad uerum producat me. **Ad omnes Angelos**

Opiekuńcza rola aniołów

- Aniołowie są narzędziami w ręku Boga
- Aniołowie *otaczają nas opieką, łaskawością i strażą.*
 - protectio,
 - clementia,
 - custodia,
 - benedictio
- Aniołowie kierują ludźmi
 - Zagrożeniem człowieka, któremu aniołowie są w stanie przeciwstawić się, jest złośliwość Szatana i wrogość drugiego człowieka.
 - Aniołowie mają też moc doprowadzenia człowieka po jego zgonie do obcowania z sobą w niebie.

ANIOŁOWIE JAKO UCZESTNICY OBCOWANIA ŚWIĘTYCH

[XXVIII]

[AD OMNES CHOROS ANGELOS]
[DO WSZYSTKICH CHÓRÓW ANIELSKICH]

Omnes sancti seraphin et seraphin, troni quoque
dominationesque,
principatus, potestates, virtutes.
Omnes sancti angeli et archangeli,
patriarchae, prophete,
apostoli et martyres,
confessores, virgines,
isti et omnes sancti et electi Dei,
intercedite pro me peccatrice
et pro cuncta christiana plebe
apud Dei misericordiam;
ut det nobis indulgentiam delictorum nostrorum,
ac faciat nos suis obedire mandatis,
quatenus vestris orationibus intervenientibus,
supplicia, quae nobis iuste debentur, mereamur
evadere et ad vestrum consortium
pervenire.

Prestante Domino nostro Iesu Christo
qui cum Patre et Spiritu Sancto vivit et regnat
Deus per omnia saecula saeculorum. Amen.

Wszyscy święci Serafini i Cherubini, Trony a
także Panowania,
Księstwa, Moce i Potęgi,
wszyscy święci Aniołowie i Archaniołowie,
patriarchowie, prorocy,
apostołowie i męczennicy,
wyznawcy, dziewice,
ci i wszyscy wybrani Boży
wstawcie się za mną grzeszną
i za całym ludem chrześcijańskim
u Bożego miłosierdzia,
aby dało nam przebaczenie naszych win
i uczyniło nas posłusznymi swoim
przykazaniom.
Abyśmy, dzięki waszym orędującym za nami
modlitwom,
uniknęli kar, które nam się słusznie należą i
zasłużyli dojść do waszej wspólnoty.
Pod opieką Pana naszego, Jezusa Chrystusa,
który z Ojcem i Duchem Świętym żyje i króluje,
Bóg przez wszystkie wieki wieków. Amen.

[XXVIII]
[AD OMNES CHOROS ANGELOS]

Omnes sancti seraphim & seraphim. tromi quique dominacionesque principat potestates uirtutes.
Omnes sancti angeli & archangeli. patriarche prophete apostoli & martyres confessores uirgines
isti & omnes sancti & electi dei intercedite pro me peccatrice & peccata christiana plebe apud
deum ut deus nobis indulgentiam delictorum nostrorum ac faciat nos suis obedire manda-
tis. quatenus uis oracionibus interuenientibus supplicia que nobis iuste debent mereri
amittere & ad uiam salutis peruenire. Inestante domino nostro ihesu christo qui cum patre et
spiritu sancto uiuit & regnat deus pater sempiternus. Amen.

Aniołowie jako uczestnicy obcowania Świętych

- Gertruda wymienia „wszystkich świętych”; najpierw wymienieni są aniołowie.
 - Jest to – jak się wydaje – tradycja pochodząca od Pseudo-Dionizego Areopagity
- Działania aniołów są analogiczne jak innych świętych
 - Orędownictwo u Bożego Majestatu,
 - Prośba o wybłaganie miłosierdzia Bożego,
 - Uniknięcie kar piekielnych,
 - Osiągnięcie uczestnictwa we wspólnocie zbawionych.

„KSIĄŻĘCA WŁADZA” MICHAŁA ARCHANIOŁA

[IV] AD SANCTUM MICHAËLEM DO ŚWIĘTEGO MICHAŁA

Obsecro te, sanctissime archangele Christi Michael:
intercedere digneris pro me peccatrice ad Dominum,
et pro cunctis debitoribus meis vivis et defunctis,
ut remissionem pecca[tor]um in hac vita valeamus recipere
et bonum finem
qui in hoc adhuc vita fragili sumus;
et nec dies nostros ante finiri sinas quam peccata [Deus]
dimittat
et animas famulorum famularum[que] tuarum
et omnium fidelium defunctorum qui de hoc saeculo
migraverunt,
per tua merita donet [eis] aeterni luminis claritatem
et requiem sempiternam.

[P]rinceps noster, sancte Michaele archange[le],
esto mihi misere propitius omni tempore vitae meae,
per illum qui tibi tantam potestatem dedit in caelo et in
terra;
et cum Deus animam meam migrare hinc iusserit,
tu clemens aperi portam paradysi,
ne incidat in manus diaboli,
*quia in inferno nemo est qui confiteatur Dominum
nec mors laudabit eum.*

Błagam Cię, najświętszy archaniele Chrystusa, Michale,
racz wstawić się za mną grzeszną do Pana
i za wszystkich moich winowajców, żywych i umarłych,
abyśmy my, którzy aż dotąd pędzimy ten kruchy żywot,
mogli otrzymać w tym życiu odpuszczenie grzechów
i dobry kres.

I nie dopuść, by skończyły się dni nasze, zanim Bóg nie
odpuści grzechów.

A duszom sług i służebnic Twoich
i wszystkich wiernych zmarłych, którzy z tego padółu
odeszli,
przez Twoje zasługi niech da [im Pan] swoją świetlaną
jasność na życie wieczne
i wieczny odpoczynek.

Książę nasz, święty Michale archaniele,
bądź mi nieszczęsnej przychylny we wszystkie czas
mojego życia,
przez Tego, który Tobie taką ofiarował władzę
w niebie i na ziemi.

A gdy Bóg rozkaże duszy mojej wyprowadzać się stąd,
Ty – łaskawy - otwórz bramę raju,
niech nie popadnie w rękę diabła,
*ponieważ w piekle nie ma nikogo, kto wyznawałby
Pana*

- ani śmierć nie będzie Go chwaliła

[IV]
AD SANCTUM MICHAËLEM

Obsecro te scilicet archangele xpi **AD SANCTUM MICHAËLEM**
 michael itercedere digneris p[ro] me peccatrice ad d[omi]n[u]m. & p[ro]unctis
 debitorib[us] meis unius & defunctis. ut remissionē peccarū ibac uita
 ualeam recipere. & bonū fine. q[uo]d hoc adhuc uita fragili sum. & nec
 dies n[ost]ros ante finem sinas. quā peccata dimittat. & animas famulor[um]
 famularisq[ue] tuarū. & omniū fidelium defunctor[um] q[ui] de hoc sclo migra
 uerūt p[er] uia[m] uerna donec cōn[tra] luminis claritatē. & req[ui]e sempiterna.
 incept[is] p[ro] te michael archang[elo] esto m[hi] misere p[ro]p[ter] omni temp[or]e
 uite me. p[ro] illū q[ui] t[er]ra ^{possitate deo} icelo & terra. & cuius anima
 mea migra[re] hinc uulserit. tu dem[um] ap[er]t[ur]a parad[isi] neiciat.

[XCIV]

ORATIO AD SANCTUM MICHAELEM PRO FIDELIBUS DEFUNCTIS
MODLITWA DO ŚWIĘTEGO MICHAŁA ZA WIERNYCH ZMARŁYCH

Sancte Michael et omnes sancti Dei
intercedite pro animabus omnium fidelium
defunctorum.
Et me peccatriceam pro eis orantem exaudire
digneris.

Święty Michale i wszyscy święci Boga
wstawcie się za dusze wszystkich wiernych
zmarłych,
a mnie grzeszną, za nich modlącą się, raczcie
wysłuchać.

[XCIV]

ORATIO AD SANCTUM MICHAEL PRO FIDELIBUS DEFUNCTIS
MODLITWA DO ŚWIĘTEGO MICHAŁA ZA WIERNYCH ZMARŁYCH

Oratio ad se[m] michaele[m] fidelib[us] defunctis.
Sancte michael & om[n]i se[i] di intercedite p[ro] animab[us]
omniu[m] fideliu[m] defunctoru[m]. Et me peccati meo[rum] p[ro]p[ter]
virante[m] exaudire digneris. ALIA

„Książęca władza” Michała Archanioła

- Wyróżnienie św. Michała ukazuje zwracanie się do niego tytułem *najświętszy Archaniele*
- szczególną rolą św. Michała jest troska o człowieka w chwili jego śmierci i zaraz po niej.
- Istnieje paralela pomiędzy „księciem aniołów” - św. Michałem Archaniołem i „księciem apostołów” – św. Piotrem Apostołem.

WNIOSKI

- Tradycja benedyktyńska, która swą kulminację uzyskała w XII wieku w pismach św. Hildegardy z Bingen,
- Tradycje dworu Ottonów, w której nasza autorka była kształtowana.